

Bogusław Jeleń

Akademia Rolnicza w Krakowie

**TURYSTYKA NA OBSZARACH CHRONIONYCH
EUROREGIONU BUG PO PRZYSTĄPIENIU POLSKI
DO UNII EUROPEJSKIEJ NA PRZYKŁADZIE
GMIN JÓZEFÓW I STRZYŻEWICE**

1. Wstęp

Plan zagospodarowania turystycznego kraju opracowano w Polsce już z końcem lat 60. Ustalenia zawarte w tym planie do dzisiaj stanowią podstawę do opracowywania różnych regionalnych i lokalnych strategii rozwoju gospodarczego. Celem planu było wyznaczenie obszarów, miejscowości, obiektów i tras stanowiących podstawowe zasoby krajoznawcze i wypoczynkowe Polski. Ogółem w Polsce 46% powierzchni kraju, tj. 145 000 km², posiada walory turystyczno-wypoczynkowe i ok. 1/3 gmin z tego względu ma szczególne możliwości rozwijania turystyki (Łazarkowie 2002). Najbardziej atrakcyjne walory turystyczne w Polsce koncentrują się w pasie przygranicznym, przy wszystkich granicach. Daje to określone korzyści gospodarcze i zacieśnia współpracę między regionami przygranicznymi również w innych dziedzinach. W latach dziewięćdziesiątych nasiliły się procesy integracyjne. Weszły w życie układy o stowarzyszeniu Polski i innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej z Unią Europejską, doszło do powstania tzw. euroregionów. Korzystają one nie tylko z własnych środków, ale także z różnych funduszy celowych, jak Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, z kredytów, pożyczek i funduszy własnych różnych inwestorów oraz ze środków pomocowych UE. Nastąpiło urozmaicenie oferty turystycznej tych regionów oraz ich promocja na rynku krajowym i międzynarodowym (Urban 2004).

2. Turystyka na terenie gminy Józefów

Gmina Józefów położona jest w południowo-zachodniej części powiatu zamojskiego (ok. 30 km od Zamościa). W granicach administracyjnych miasta znajduje się obszar 490 km². Miasto usytuowane jest w południowo-zachodniej części Roztocza Środkowego. Strefa turystyczno-wypoczynkowa położona jest w południowo-zachodniej części miasta w dolinie rzeki Niepryszki i nad zalewem. Gmina Józefów ma wybitne wartości przyrodnicze. Niektóre jej obszary znajdują się w klasyfikacji Europejskiej Sieci Ekologicznej ECONET.

Roztoczański Park Narodowy (RPN) obejmuje 11 rezerwatów przyrody, w tym 8 leśnych. Jego powierzchnia wynosi ponad 7800 ha. Wokół parku utrzymywana jest otulina o szerokości ok. 4 km. Jej powierzchnia wynosi 35 600 ha. Otulina wraz z parkiem tworzy rejon RPN o wyjątkowo atrakcyjnym krajobrazie i walorach przyrodniczych. Południowy odcinek otuliny RPN leży w gminie Józefów. Otulina, obok pełnienia funkcji ochronnej, zaspokaja z powodzeniem zainteresowania przyrodnicze turystów, co w znacznej mierze odciąża teren RPN. Park Krajobrazowy puszczy Solskiej (PKPS) został założony w celu odciążenia penetracji RPN przez turystów. Projekt ten ma powierzchnię całkowitą 28 980 ha, z czego na terenie powiatu zamojskiego znajduje się 21 205 ha, w tym 4400 ha na terenie gminy Józefów. Krasnobrodzki Park Krajobrazowy (KPK) ma otulinę o powierzchni 30 794 ha, z czego część leży na terenie gminy Józefów. Celem utworzenia KPK o powierzchni 9390 ha jest zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, wypoczynkowych oraz kulturowo-historycznych środowiska. Najpiękniejsze fragmenty parku objęto ochroną rezerwatową. Sprzyjające położenie gminy Józefów w otulinie prawnie chronionych obszarów stwarza dogodne warunki do wprowadzenia w niej idei ekorozwoju.

Położenie w sąsiedztwie RPN, KPN, a także PKPS sprzyja rozwojowi, rekreacji i organizowaniu wypoczynku dla mieszkańców pobliskich okolic. Daje to również możliwość utworzenia w Józefowie centrum rekreacyjnego Roztocza Środkowego dla turystów (np. z Lublina, Zamościa, Chełma). Ruch turystyczny w gminie Józefów powinien podlegać kontroli, aby zbyt duża liczba wczasowiczów nie zdewastowała przyrody. Poruszać się oni będą bowiem na obszarach prawnie chronionych. Pojemność tego terenu szacuje się na ok. 1000 osób (Kozłowski 1999(b)). Centrum utrzymywałoby ścisły kontakt z przedstawicielami Ośrodka Edukacyjnego przy RPN (wymiana turystów, wspólne organizowanie dłuższych wycieczek dla większych grup, utworzenie szlaków rowerowych między Zwierzyniec, Józefowem i pobliskimi miejscowościami, sieć wypożyczalni rowerów). W celu przyciągnięcia turystów należy też zwiększyć poziom usług (gastronomia, noclegi, informacja turystyczna) oraz organizować dodatkowe atrakcje, jak np. występy regionalnych zespołów ludowych czy pokazy rzemiosła artystycznego. Główne korzyści dla mieszkańców wynikające z rozwoju turystyki płynąć będą z wynajmu kwater, stołówek oferujących regionalne, zdrowe jedzenie, organizacji wycieczek z przewodnikiem, dowozu turystów do pobliskich, atrakcyjnych miej-

sowości, takich jak Zwierzyniec, Krasnobród, Górecko Kościelne. Wielu mieszkańców Józefowa znajdzie też zatrudnienie w rozwiniętym do tego celu sektorze usługowym. Korzyści te będą widoczne w sezonie zarówno letnim, jak i zimowym (kuligi, zimowiska, wyjazdy weekendowe, świąteczne i okolicznościowe, sąsiedztwo małego wyciągu narciarskiego i tras biegowych w okolicach Krasnobrodu i Tomaszowa Lubelskiego). W ogólnym planie rozwoju gminy stwierdza się, że „wskazane jest powiązanie usług rzemieślniczych nieuciążliwych z placówkami handlu detalicznego, gastronomii i innymi rodzajami usług, będą one głównie nastawione na obsługę ruchu turystycznego”.

Aktywność rekreacyjna wczasowiczów na terenie gminy Józefów wiąże się ze spacerami i wycieczkami. Jest to możliwe dzięki istnieniu odpowiedniej sieci szlaków i ścieżek rowerowych. Przez gminę przebiegają następujące szlaki turystyczne: zielony szlak Ziemi Józefowskiej (11 km na terenie gminy), czerwony szlak Krawędziowy (7 km na terenie gminy), niebieski szlak Centralny, czarny szlak Walk Partyzanckich (5 km na terenie gminy).

Obok istniejących szlaków projektowane są nowe ścieżki rowerowe, zgodnie bowiem z koncepcją agroturystyki powinno ich być jak najwięcej. Gmina Józefów jest jedną z nielicznych, gdzie istnieją szlaki rowerowe. Zwiększenie ich liczby oraz otwarcie wypożyczalni rowerów w głównych miejscowościach Roztocza mogłoby uatrakcyjnić turystykę poprzez możliwość przejechania rowerem przez cały ten obszar. Jedną z propozycji w ramach przedsiębiorczości gminy jest otwarcie wypożyczalni w Krasnobrodzie, Józefowie i Zwierzyńcu oraz połączenie ich w sieć. Może to przynieść gminie dochody i zmniejszyć odsetek bezrobocia, a także zintensyfikować ruch turystyczny (Siekierski 2002).

Przy opracowywaniu nowych szlaków turystycznych i rowerowych należy uwzględnić miejsca noclegowe. Tymczasem baza noclegowa w Józefowie i okolicach jest słabo rozwinięta. W działających tu siedmiu obiektach jest 178 miejsc noclegowych, z których skorzystało 1156 osób (Żmija 2004).

Roztocze jest terenem predysponowanym do istnienia dużej liczby małych pensjonatów, odstępnych przeciętnie zarabiającym turystom. Wzrost liczby pól namiotowych i kempingów wspomógłby rozwój turystyki pieszej i rowerowej. Docelowo gmina Józefów powinna się specjalizować w tanim, kameralnym, rodzinnym wypoczynku. Tego rodzaju oferta jest słabo rozwinięta w kraju. Drugą specjalnością może być turystyka zimowa i rowerowa, a także konna, istnieje bowiem możliwość dowozu bryczkami do dwóch parków krajobrazowych i jednego parku narodowego.

3. Turystyka na terenie gminy Strzyżewice

Gmina Strzyżewice leży w południowej części woj. lubelskiego. Obejmuje powierzchnię 106,8 km², podzieloną na 21 sołectw i 22 miejscowości. Zamieszkuje ją blisko 8000 osób. Użytki rolne obejmują powierzchnię 8740 ha, co stanowi 80,3% ogólnej powierzchni gminy. Przeważają gleby II i III klasy. Dominującym

walorem przyrodniczo-krajobrazowym są doliny rzeczne Bystrzycy i jej dopływy. W północno-wschodniej części gminy położony jest Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu. Dolina Bystrzycy stanowi ważny korytarz ekologiczny, łączący się na północy z Zalewem Zemborzyckim. Korytarz ten jest istotnym elementem krajowej sieci ekologicznej ECONET – Polska (Kozłowski 1999(a)).

Bogactwo i różnorodność przyrody i form krajobrazu gminy Strzyżewice spowodowało przyjęcie koncepcji rozwoju zrównoważonego. Istotą tej polityki jest zintegrowany rozwój harmonizujący z przyrodą, racjonalne użytkowanie terenów, w tym szczególnie ochrona przed żywiołową urbanizacją.

Istnieją podstawy lokalne i regionalne (subregionalne) do utworzenia w gminie Strzyżewice ośrodków rekreacyjnych o istotnym znaczeniu dla tej części regionu. Do podstaw tych zalicza się:

- walory rekreacyjne dolin rzecznych, głównie strzyżewickiego segmentu doliny Bystrzycy,
- walory przyrodnicze i krajobrazowe całego obszaru gminy, w tym lasy, ukształtowanie terenu,
- zachowane zabytki i ich zespoły: pałacowo-parkowe Piotrowice, Osmolice, Pszczela Wola, Tuszów, Strzyżewice itd.,
- ideę powołania Parku Kulturowego im. Kajetana Koźmiana,
- bezpośrednie powiązanie obszaru gminy z głównym zespołem rekreacyjnym Lublina – Zemborzycami.
- bliskość Lublina i innych miast aglomeracji, wykazujących znaczny potencjał potrzeb rekreacyjnych.

Czystość rzeki, jej dogodne położenie na terenie gminy oraz połączenie z Zalewem Zemborzyckim to argumenty przemawiające za utworzeniem splotu kajakowego. Stanie się on dodatkową oryginalną formą wypoczynku. Bazy wypożyczalni kajaków, rowerów wodnych czy pontonów można zorganizować na terenie Piotrowic i Strzyżewic.

Gmina praktycznie nie posiada baz noclegowych w postaci hoteli czy kwater prywatnych. Zachodzi więc potrzeba rozszerzenia bazy noclegowej szczególnie dla turystów indywidualnych. Zasadne wydają się postulaty utworzenia kilku moteli i niewielkich hotelików, a także gospodarstw agroturystycznych nastawionych na turystykę indywidualną i rodzinną. Grupy zorganizowane i osoby indywidualne mogą znaleźć nocleg w internatach: Zespołu Szkół Rolniczych w Pszczelej Woli i Zespołu Szkół Techniki Rolniczej w Piotrowicach.

4. Zakończenie

Życie we współczesnym świecie sprawia, że człowiek większość czasu spędza na wypełnianiu obowiązków zawodowych, domowych lub społecznych. Dlatego warto zwrócić uwagę na konieczność rozwoju ruchu turystycznego. Pozwala on poznać wiele nowych, ciekawych miejsc, atrakcyjnych przyrodniczo i historycznie

(np. gminy Józefów i Strzyżewice obejmujące obszary chronione na terenie euro-regionu Bug.) Jest to jednak ściśle związane z koniunkturą gospodarczą kraju.

W celu ograniczenia negatywnych zjawisk w rozwoju turystyki w regionie w/w gmin należy dążyć do usprawnienia istniejącej bazy turystycznej na potrzeby lokalne i regionu, uściślenia kontaktów z sąsiednimi gminami w celu wykorzystania istniejących obiektów technicznych do zadań rekreacyjno-sportowych w sezonie letnim i zimowym.

Literatura

- Kozłowski S., *Ekorozwój gminy Strzyżewice*, Wyd. KUL, Lublin 1999(a).
 Kozłowski S., *Ekorozwój gminy Józefów na Roztoczu*, Wyd. KUL, Lublin 1999(b).
 Łazarkowie M. i R., *Gospodarka turystyczna*, WSE, Warszawa 2002.
 Sikiński J., *Rolnictwo i wieś polska wobec współczesnych wyzwań rozwojowych i integracyjnych*, Wyd. Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Tamów 2002.
 Urban S., *Marketing terytorialny jako czynnik pobudzający przedsiębiorczość*, [w:] *Przedsiębiorczość i marketing szansą rozwoju obszarów wiejskich*, red. S. Urban, AE, Wrocław 2004, s. 38-48.
 Żmija J., *Rozwój turystyki w regionie zamojskim*, [w:] *Przedsiębiorczość i marketing szansą rozwoju obszarów wiejskich*, red. S. Urban, AE, Wrocław 2004, s. 129-136.

TOURISM ON THE PROTECTED AREAS OF BUG EUROREGION AFTER THE ACCESSION OF POLAND TO THE EUROPEAN UNION (ON THE EXAMPLE OF JOZEFOW AND STRZYZEWICE DISTRICTS)

Summary

In Poland 48% of the area has tourist-holiday virtue and about 1/3 commune one. For this reason there are special possibilities of tourist development. The tourist holiday area are concentrated in Poland around borders. In the 90s euroregions came into being. They use not only their own assets but also auxiliary EU assets. Thanks to vicinity of national park and landscape, Józefów and Strzyżewice commune include protected areas, which are characterized by specific nature condition. These areas are especially attractive for naturalists-scientists and for tourists. That is why there is a need to make rationalization of existing tourist base because of local and regional needs as well as for strengthening contact with a near commune.